

Rapport från en motståndsrörelse

- en krönika av Björn Samuelsson

- Kulturens roll är att ifrågasätta verkligheten, säger Peter Sellars, teater-och operaregissör med världen som arbetsfält och i år mottagare av Polarpriset.
- Kulturen har ett egenvärde och har en grundläggande betydelse för vår demokrati, säger Jonas Hellberg, ordförande i Barn-och ungdomsnämnden i Kalmar.
- Om vi inte försvarar vår kultur, vad är det då vi slåss för? sa Winston Churchill när han försvarade pengar till teater, dans och musik mitt under brinnande världskrig.

Slagkraftiga formuleringar över kulturens grundläggande betydelse för människan och samhället saknas inte. Men när vi kommer in på kulturens roll för och med unga människor i skolans värld och sammanhang hamnar vi i paradoxer och oreda. Om detta gav slutkonferensen för utvecklingsprojektet Skola och kultur i Kalmar län besked.

Å ena sidan vittnesbörd på vittnesbörd om hur tänkande, lärande och processer i och genom kulturens språk leder till bättre och fördjupat lärande, arbete och synsätt som har starkt stöd i läroplanen. Å andra sidan vittnesbörd om hur kulturen trängs ut i en allt mer toppstyrd och mät- och utvärderingsfixerad skola där estetiska ämnen nedvärderas och diskmineras och det blir svårare att få plats för kulturens processtänk. Den internationella PISA-sjukan graserar.

Kulturministern står bakom skapande skola-pengarna som rätt använt ger inte bara kultur i skolan utan även möjlighet till långsiktig utveckling av integrerade estetiska läroprocesser. Men hon verkar inte ha pratat med utbildningsministern om saken. Vilket gör att läraren på golvet befinner sig i skärningspunkten mellan politiska initiativ som inte samspelar och i värsta fall motarbetar varandra. Och vid sidan av detta ser vi en opposition som verkar snubbla över sina egna fötter i tävlan om att övertrumfa regeringen om skolpolitiska kapphästar; Betyg i fyran. Nej, trean, nej tvåan, En miljard hit eller dit till det ena eller andra utspelet. Och varför då?

Vi ser en politisk rädsla för att gå till grunderna; Vilken är skolans uppgift 2014 och hur motsvarar de system vi byggt upp denna uppgift?

Konflikten om kulturens roll i skolan kopplar till den större frågan om skolans roll i samhället. Ulf Nilsson, rektor, berättar om ett möte med en Microsoft-direktör som sa att man hade 50 000 jobb obesatta för att man inte hittar sökande med den kompetens av nytänkande och kreativitet, förmågan att tänka out of the box, som jobben kräver. Om man nu reducerar den västerländska PISA-skolan till enbart en utbildningsinstitution – vad säger det om den skolans förmåga att relatera till en föränderlig omvärld?

Ett skolsystem som är uppbyggt för att leverera arbetskraft i industrialismens århundrade ska plötsligt fungera i en värld i omvandling där kreativitet och nytänkande blir allt viktigare. Som en utbildare sa; Vi vet ju inte ens om vad vi utbildar till, vilka yrken som kommer att finnas i morgon och i en alltmer internationaliserad och politiskt orolig värld ställs det allt högre krav på individens egna politiska och moraliska kompass.

För den som vill fördjupa sitt tänkande kring skola och framtid rekommenderar jag gärna skolforskaren Sir Ken Robinsons lilla animation "Changing Education Paradigms" som du lätt hittar på nätet. 8 miljoner nerladdningar hittills. Mycket underhållande och särskilt farlig för politiker, eftersom den lätt kan föra dej på tvärs mot ditt partis senaste kortsiktiga utspel i skolfrågan.

Under tiden får vi glädjas åt de framsteg som görs i Kalmarregionen; Skola-och kulturstrategin RELEVANT är ett bra redskap för utveckling av kulturens roll i skolan. Om man tar den på allvar i kommunerna. Och om regionförbundet tar det regionala ansvaret för utveckling av nätverk, fortbildning med mera. Det finns en praktik och en vilja i kommuner, skolor och bland kulturarbetare att bygga vidare på. Och den ekonomiska satsning som Kalmar kommun nu gör på samarbete mellan skolan och Byteatern/Länsmuseet måste vårdas som en utvecklingsatsning.

Det finns två frågor som är avgörande för framtiden:

Vi måste få en skolkommission på nationell nivå, som börjar om från början, som vänder på alla stenar kring den svenska skolan och utifrån en omvärlds-och framtidsanalys formerar en väg för en kreativ skola där kunskap och kreativitet inte är motsatsord.

Vi måste skapa en lärarutbildning som motsvarar det övergripande processtänkande som är förutsättningen och ger lärare som förstår kulturens värde och roll i skolan. Eftersom regionens kommuner representerar den framtida arbetsmarknaden i länet för utbildade lärare borde regionen kunna ta initiativ/öppna samtal i den riktningen per omgående.

Efter en sån här konferensdag tar man gärna med sig några minnesvärda citat:
Jag har fastnat för de här:

Förre utbildningsministern Bengt Göransson sa:

- Skolan måste förbereda för det oförutsedda. Där kommer kulturen in. Skolan måste ge underlag att våga möta det oförutsedda utan att drabbas av panik, Skolan måste möjliggöra för elever att ha en sådan trygghet i sin egen kunskap att dom kan ta ställning till det oförutsedda. Både konvergent - logiskt tänkande, och divergent – associativt tänkande, behövs i den kreativa lärandeprocessen. Om skolan ensidigt fastnar i den konvergenta tänkandet tappar man möjligheten att utveckla konstnärligt tänkande. Då försöker man hitta på mätmetoder som bedömer konst på samma sätt som matte. Vi måste ge utrymme för konkret kreativt tänkande. Akta er för abstraktionerna!

- En av de viktigaste uppgifterna för skolan och kulturen är att i managementtrixandets tidevarv återupprätta ett språk som betyder något.

Eller det här citatet från den 89-årige pensionerade läraren Hans Möller, citerad ur Dagens Nyheter:

- När allt som skulle vara skapande och lekfullt blir plikt och tvång är vi inne på en tveksam väg. Måste det vara en utopi att skolan blir en arbetsplats dit eleverna gärna går för att de känner att de utvecklas?

- Jag har mött många lärare som brinner för sin pedagogiska uppgift. De vill inte syssla med kunskaper som glöms bort så snart provet är avklarat. De vill istället verka som bildningskonstnärer så att deras elever lämnar skolan som fria individer, beredda att nöta framtiden med öppna ögon.

//Björn Samuelsson är kulturutvecklare i Kalmar kommun. De åsikter han uttrycker i denna krönika är hans personliga.